

них створити безпечне і стабільне середовище на кордонах Союзу, а також, поглибити відносини із сусідами.

Варто також наголосити, що успіх політики ЄС, який має зафіксувати Вільнюський самміт, додасть вагомої сили привабливості інтеграційного проекту Євросоюзу та посилить його параметри в політичному діалозі з головними партнерами, серед яких США і Росія.

Список використаних джерел

- Grabbe Heather. The EU's Transformative Power. Europeanization through Conditionality in Central and Eastern Europe / Heather Grabbe. – Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006.
- Grabbe Heather. How the EU should help its neighbours [Електронний ресурс] / Heather Grabbe // Centre for European Reform. – Policy brief, June 2004. – Режим доступу: http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2012/policybrief_eu_neighbours-5399.pdf.
- Börzel Tanja A. When Europe hits y beyond its borders: Europeanization and the near abroad / Tanja A. Börzel // Comparative European Politics, 2011. – № 9. – P. 394–413.
- Börzel Tanja A. The Transformative Power of Europe Reloaded. The Limits of External Europeanization / Tanja A. Börzel // KFG Working Paper, February 2010. – № 11. – 31 p.
- Glenn John K. From Nation-States to Member States: Accession Negotiations as an Instrument of Europeanization / John K. Glenn // Comparative European Politics, 2004. – № 2. – P. 3–28.
- Schimmelfennig F., Knobel Engert. The Impact of EU Political Conditionality / F.Schimmelfennig, Engert Knobel // The Europeanization of Central and Eastern Europe. – Cornell University Press: 2005, – P. 29–50.
- Schimmelfennig F., Sedelmeier U. Governance by Conditionality: EU Rule Transfer to the Candidate Countries of Central and Eastern Europe / F.Schimmelfennig, U.Sedelmeier // Journal of European Public Policy, 2004. – #11(4). – P. 661–679.
- Solonenko Iryna. The EU's 'transformative power' towards the Eastern neighbourhood: the case of Ukraine / Iryna Solonenko // SPES Policy Papers. – August 2010. – 30 p.
- Shumylo-Tapiola Olga. A Successful Vilnius Summit: Mission Possible [Електронний ресурс] / Olga Shumylo-Tapiola // Carnegie Europe.

В. Копейка, д-р полит. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ,
Е. Хилько, канд. полит. наук, науч. сотр.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПРОЦЕСС ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ КАК ИНДИКАТОР СПОСОБНОСТИ ТРАНСФОРМАЦИОННОЙ СИЛЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Статья раскрывает сущность и некоторые общие особенности применения трансформационной силы Европейского Союза на пространстве восточного соседства и анализирует особенности этого процесса в Украине. Ставится вопрос об эффективности трансформационных механизмов по отношению к Украине, в частности, через рассмотрение процессов развития партнерства и подписания Соглашения об ассоциации.

Ключевые слова: Европейский Союз, Украина, трансформационная сила, европеизация, европейская интеграция.

V. Kopyka, Doctor of Political Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv,
O. Khylo, PhD in Political Sciences
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE PROCESS OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE AS AN INDICATOR OF THE EUROPEAN UNION TRANSFORMATION POWER CAPACITY

The article reveals the essence and some general features of the European Union transformation power in the Eastern Neighbourhood and analyzes some general features of this process in Ukraine. The question on the effectiveness of transformation tools in relation to Ukraine, in particular, by examining the processes of the Eastern Partnership development and Association Agreement signing.

Keywords: European Union, Ukraine, transformation power, Europeanization, European integration.

УДК 341(477) "1919/1922"

М. Дорошко, д-р іст. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

УТВЕРЖДЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ УСРР У 1919-1922 РР.

Використавши широку джерельну базу, автор досліджує процес становлення зовнішньополітичного відомства радянської України і стверджує, що упродовж 1919-1922 рр. УСРР перетворилася на суб'єкт міжнародного права.

Ключові слова: легітимність, правосуб'єктність, Радянська Україна, зовнішня політика, міжнародне визнання, угода, мирний договір.

Будь-який політичний режим, навіть встановлений силою, потребує міжнародного визнання. Не винятком у

– June 4, 2013 – Режим доступу: <http://carnegieeurope.eu/2013/06/04/successful-vilnius-summit-mission-possible/g88t>

10. План дій Україна-Європейський Союз. – 21.02.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=223286528&cat_id=223280190&ctime=1247076969632

11. Матриця: резолюція. Євросоюз підготував Україні список вимог і поощрених. [Електронний ресурс]. – Газета "Коммерсант Україна", №76 (1124), 30.04.2010 – Режим доступу: <http://kommersant.ua/doc/1363505>;

12. Fuele_list. [Електронний ресурс]. – 13.05.2013 – Режим доступу: http://ukraine-europe.eu/19-%D0%BF%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%82%D1%96%D0%B2-%D1%84%D1%8E%D0%BB%D0%B5.html/fuele_list

13. Висновки Ради ЄС про перспективи відносин з Україною, 11.12.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2012/2012_12_11_1_uk.htm

14. Азаров думає, що Ялтинська конференція зруйнує стереотипи про Україну [Електронний ресурс]. // Тиждень. – 16.09.2012. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/60125>

15. Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit. [Електронний ресурс]. – Brussels, 15.5.2012. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2012_enp_pack/e_pship_roadmap_en.pdf

16. "Східне партнерство" може врятувати лише Україна – словацький експерт [Електронний ресурс]. // Укрінформ. – 7.05.2013 – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/shidne_partnerstvo_moge_vryatuvati_lishe_ukraina_slovatskiy_ekspert_1824439

17. Костянтин Єлісеєв: питання вибору між Митним і Європейським Союзом не стоїть [Електронний ресурс]. // Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. – 15.01.2013. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/press-center/publications/992-kostyantyn-jelisejev-pitannya-viboru-mizh-mitnim-i-jevropejskim-sojuzom-ne-stojity>

18. Eastern Partnership Visa Liberalisation Index. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://monitoring.visa-free-europe.eu/>

19. Розпорядження Кабінету Міністрів України Про затвердження плану першочергових заходів щодо інтеграції України до Європейського Союзу на 2012 рік – [Електронний ресурс]. – 5 квітня 2012 р. № 184-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/184-2012-%D1%80>

Надійшла до редколегії 09.06.13

Української Соціалістичної Радянської республіки (УСРР) – Рада Народних Комісарів – докладав значних дипломатичних зусиль для переконання урядів іноземних держав у законності своєї влади в Україні а, відтак, і визнання уряду УСРР єдиним представником українського народу на міжнародній арені.

Про те, що міжнародне визнання уряду УСРР було звичайним камуфляжем, за яким приховувалося прагнення російських більшовиків легітимізувати український радянський уряд на міжнародній арені, писали вітчизняні [1; 4; 5; 9] і зарубіжні дослідники [10;11;17]. Водночас, за невеликим винятком [2; 3; 8; 13], поза контекстом цих праць зазвичай перебувала тема утвердження міжнародної правосуб'єктності УСРР у 1919-1922 рр. та його значення для проголошення Україною незалежності у 1991 р. Вочевидь, цю тему науковці, й передусім історики, оминали насамперед тому, щоб не кинути на проголошену у 1991 р незалежну Українську державу тінь правонаступниці радянської України з її непривабливими комуністичним тоталітарним режимом та залежною від Москви зовнішньою політикою. Втім понад 20-річний досвід формування та реалізації основних засад зовнішньої політики незалежної України показав, що отримані у спадок від більшовиків "родові плями" є живучими, відтак дослідження досвіду набуття УСРР статусу суб'єкта міжнародного права наразі є актуальним і своєчасним.

Відомо, що значною мірою через несприйняття комуністичної політичної та соціально-економічної системи, міжнародна спільнота певний час не визнавала радянські державні утворення, утворені на теренах колишньої Російської імперії після більшовицького жовтневого (1917 р.) перевороту, зокрема, й радянську Українську Народну Республіку, проголошену більшовиками в Харкові 12 (25) грудня 1917 р., і її спадкоємицю – Українську Соціалістичну Радянську Республіку, проголошену 6 січня 1919 р. Хоча намір стати повноправним суб'єктом міжнародних відносин більшовицький уряд радянської України продемонстрував фактично одразу ж після формування першого свого складу в грудні 1917 р. Тоді перший український радянський уряд – Народний секретаріат – делегував двох своїх представників (Ю. Медведєва і В. Шахрая) до складу делегації Росії на мирні переговори з країнами Четвертного союзу, що проходили у Брест-Литовську в грудні 1917 – лютому 1918 рр. Однак Центральні держави визнали суб'єктом переговорів уряд УНР і саме з ним, в результаті, уклали в ніч на 9 лютого 1918 р. Брест-Литовський мирний договір.

Наступна спроба радянської України вийти на міжнародну арену датується січнем 1919 р., коли у складі Раднаркому УСРР було створено Народний Комісаріат Закордонних Справ (НКЗС) на чолі з головою Раднаркому УСРР Х. Раковським. 28 січня 1919 р. у ноті "Усім народам й урядам" Х. Раковський запропонував іноземним державам визнати УСРР де-юре і встановити з нею дипломатичні відносини. Через деякий час, після затвердження III Всеукраїнським з'їздом Рад Конституції УСРР 10 березня 1919 р., уряд УСРР отримав конституційне право "на відносини з іноземними державами, зокрема, проголошувати війну та встановлювати мир" [14, с.130].

За реалізацію зовнішньої політики УСРР відповідав Народний комісаріат закордонних справ, нормативно-правовою базою діяльності якого стали постанови ВУЦВК, декрети (постанови) РНК УСРР, накази (циркуляри) НКЗС УСРР й окремі акти уряду РСФРР, що поширювалися на територію УСРР. Створений у січні 1919 р. НКЗС УСРР вже через кілька місяців перетворився на розгалужену установу, що складалася з дев'я-

ти відділів: дипломатично-консульського, правового, іноземних агентств, дипкур'єрів, загального, інформаційного, архівного тощо.

Основними напрямками міжнародної діяльності уряду республіки у перший рік його існування, згідно з документами дипломатичного відомства УСРР, було встановлення "братніх відносин з іншими народами" й відсіч окупації України іноземними державами. Таким, наприклад, є звернення уряду УСРР до народів та урядів світу від 28 січня 1919 р., в якому проголошувалося бажання республіки жити в мирі і злагоді з усіма державами і йшлося про намір встановити з ними дипломатичні відносини. Проте цей намір фактично до кінця 1920 р. носив радше декларативний характер, оскільки за умови невизнання Заходом уряду УСРР встановлення дипломатичних відносин з будь-якою іноземною державою було нереальним.

Інші зовнішньополітичні акції уряду УСРР носили зазвичай характер нот іноземним урядам. Вони стосувалися різноманітних проблем – протесту проти безчинств військ Антанти на півдні України, окупації Бессарабії Румунією, допомоги західних держав "білому рухові", вимоги щодо повернення військовополонених українців тощо. Здебільшого такі звернення були або спільними з НКЗС РСФРР, або здійснювалися в контексті діяльності останнього. Хоча формально радянська Україна у 1919-1922 рр. зберігала самостійний зовнішньополітичний статус. Про це, зокрема, йшлося у ноті РНК РСФРР до Директорії УНР від 6 січня 1919 р., в якій наголошувалося, що Росія "не зазіхає на самостійність України" і розглядає уряд УСРР "як цілком незалежний". Підтверджує це й зростання зацікавленості іноземних держав у врегулюванні відносин з УСРР після відносної стабілізації радянської влади на значній частині її території у 1920 р., наслідком чого стало поживлення міжнародних контактів УСРР.

У лютому 1920 р. РНК УСРР звернувся до урядів та народів світу за мирними пропозиціями та висунув основні тези своєї зовнішньополітичної програми: захист незалежності України і недоторканність її кордонів, прагнення до рівноправних стосунків з міжнародними партнерами та встановлення дипломатичних відносин з ними. Протягом року УСРР стала учасником кількох міждержавних угод, які хоч і не передбачали встановлення дипломатичних відносин, але давали підстави говорити про визнання республіки де-факто. У цьому контексті слід відзначити підписання разом з РСФРР угод про обмін військовополоненими з Францією й Бельгією (20 квітня), Угорщиною (21 травня) й Австрією (1 липня 1920 р.).

Справжній "прорив" у справі міжнародного визнання УСРР та налагодження міждержавних стосунків стався у 1921-1922 рр., коли світова спільнота переконалася у здатності уряду УСРР утримувати владу в республіці. І хоча, як зазначав свого часу український юрист-міжнародник В. Василенко, УСРР з часу проголошення "була повноправним суб'єктом міжнародного права, оскільки таким в силу свого суверенітету держава автоматично стає з моменту виникнення" [3, с.116], головним чинником міжнародного визнання УСРР стала перемога більшовиків у боротьбі за владу з українськими національними урядами у 1917-1920 рр.

Раднарком – уряд УСРР – з точки зору міжнародного права було визнано легітимним. Для обґрунтування цієї тези звертаємо увагу на те, що в міжнародному праві державу розглядають, насамперед, як сукупність трьох складових: території, населення і уряду (влади). До того ж не можна забувати про принцип ефективності, згідно з яким уряд, щоб бути легітимним, повинен здійснювати ефективний контроль над більшою части-

ною території і над більшістю населення, що проживає на цій території. Оскільки внаслідок громадянської війни таким урядом, якому вдалося встановити ефективний контроль над територією і населенням України, став саме радянський уряд у Харкові, а не уряд УНР у Києві, то саме його версію державності України треба взяти до уваги. Фактично, йдеться про те, що держава виникає не з юридичних і політичних декларацій, а з факту сили, яка в цьому аспекті творить право. По суті, виникнення держави є тим пунктом, в якому політика і сила стають правом, створюють його.

Щодо визнання УСРР як держави, то український радянський юрист-міжнародник Михайло Лозинський у своєму підручнику з міжнародного права, виданого у 1930 р., звернув увагу на те, що в Ризькому договорі 18 березня 1921 р., який увінчав польсько-радянську війну, сторонами цього договору були: з одного боку УСРР та РСФРР, а з іншого – Польща [12, с. 70]. Про цей договір М. Лозинський пише: "Арт. II і V означають, що Польща визнала Українську соціалістичну радянську республіку, відмовилася від варшавського договору (21 квітня 1920 р. – М.Д.) і зобов'язалася не визнавати уряду Петлюри за український уряд і не підтримувати його, як також взагалі не визнавати й не підтримувати ніякої організації, що виступала б як уряд будь-якої частини території однієї з радянських республік, що уклали ризький договір" [12, с. 70].

Звичайно, під час громадянського протистояння у 1917-1920 рр. на території України західні держави визнавали й уряд УНР, хоча, на нашу думку, в умовах війни коректніше було б говорити про визнання не стільки уряду держави, скільки "сторони, яка воює". Втім, як писав М. Лозинський, "всі ці юридичні й фактичні визнання УНР не мали іншого міжнародного значення, як тільки те, що були інструментами внутрішньої і міжнародної боротьби проти утворення й укріплення УСРР. Через те уряд УСРР виступив на міжнародній арені, як уряд новоутвореної держави" [12, с.136]. Ознакою його міжнародної правосуб'єктності стало відкриття дипломатичних та консульських установ УСРР за кордоном.

Ще одним важливим результатом діяльності Раднаркому УСРР стало укладення у 1921 р. низки мирних договорів: 31 січня 1921 р. підписано перший у короткій історії незалежної дипломатії УСРР договір з Грузинською Демократичною Республікою, 14 лютого у Москві Ю. Коцюбинський та спеціальний посланник уряду УСРР Ф. Кон підписали договір про встановлення дипломатичних відносин з Литвою, 18 березня 1921 р. укладено Ризький мирний договір УСРР і РСФРР з Польщею, 3 серпня УСРР уклала мирний договір з Латвією, а 25 листопада – з Естонією.

Водночас мала місце координація зовнішньополітичної діяльності урядів УСРР і РСФРР, у зв'язку з чим постає питання про співвідношення компетенції двох держав у сфері зовнішньої політики. Втім, формально радянська Україна у 1919-1922 рр. зберігала самостійний зовнішньополітичний статус. Про це йшлося не лише у зазначеній вище ноті РНК РСФРР до Директорії УНР від 6 січня 1919 р., а й в укладеному 28 грудня 1920 р. представниками РСФРР В. Леніним і Г. Чичеріним, з одного боку, та представником УСРР Х. Раковським – з другого, договорі про військовий і господарський союз між двома державами. У преамбулі союзного договору підкреслювалося, що кожна з договірних сторін визнає незалежність і суверенність іншої, а в ст. 2 зазначалося, що "Обидві держави вважають за необхідне оголосити, що... з самого факту колишньої приналежності території УСРР до колишньої Російської імперії для УСРР не впливає ніяких зобов'язань відносно кого б то не було" [7, с. 341].

Значно інтенсивніше у 1920-1921 рр. просувається й розбудова зовнішньополітичного відомства УСРР. Функції НКЗС УСРР, згідно положення "Про НКЗС УСРР" від 5 червня 1921 р., полягали у тому, щоб: 1) захищати за кордоном інтереси УСРР та її громадян; 2) провадити від імені УСРР за кордоном взаємовідносини з державними і приватними установами. Для реалізації цих функцій на НКЗС покладалась обов'язки: а) вести переговори і здійснювати відносини з урядами іноземних держав, виконувати спеціальні доручення уряду УСРР, б) здійснювати відносини з представниками іноземних держав в УСРР, у справах, що виникли, як у наркоматі, так і у всіх інших установах республіки, в) розробляти і складати проекти угод, договорів, конвенцій та інших міжнародних актів, подавати їх на розгляд і затвердження верховних органів влади УСРР, керувати і наглядати за проведенням їх у життя після затвердження, г) керувати і наглядати за роботою дипломатичних і консульських представників УСРР за кордоном, д) здійснювати політичне керівництво діяльністю торговельних представників УСРР за кордоном і наглядати за роботою усіх посадових осіб УСРР, які знаходяться на території іноземних держав у службових справах, е) збирати, розробляти й аналізувати інформацію про соціальне, політичне і економічне життя зарубіжних країн, є) видавати дипломатичні паспорти, візи, контролювати дотримання встановлених правил щодо службових відряджень за кордон, візувати різноманітні офіційні документи й міжнародні акти [15].

Роботою комісаріату, згідно з положенням "Про НКЗС УСРР", керували: народний комісар із закордонних справ, який призначався і звільнявся ВУЦВК, і колегія наркомату у складі голови (наркома) і членів, які призначалися і звільнялись урядом. Нарком закордонних справ виконував функції повноважного представника УСРР у її відносинах з іноземними державами. У нього був заступник, який за поданням уряду призначався президією ВУЦВК. За відсутності наркома його функції виконував заступник. Водночас, нарком мав право на прийняття одноосібних рішень з окремих питань. Про це він лише ставив до відома колегію наркомату. У разі незгоди членів колегії з тим чи іншим рішенням наркома, колегія, не призупиняючи виконання його наказу, могла оскаржити рішення в Раднаркомі УСРР. Таке ж право мав кожен член колегії наркомату [15].

Одним з найдієвіших інструментів на шляху дипломатичного визнання УСРР стало укладення її урядом угод про репатріацію військовополонених і цивільних інтернованих з державами-учасницями Першої світової війни, які прагнули повернути своїх військовослужбовців, що перебували в полоні в Україні, цивільних біженців, а також майно фізичних і юридичних осіб, вивезене російською армією в роки Великої війни. Репатріаційні угоди укладені Раднаркомом УСРР у 1920 – 1922 рр. реально сприяли офіційному визнанню УСРР як суб'єкта міжнародного права. У цілому ж наслідком дипломатичної активності уряду УСРР стало укладення понад 40 міждержавних угод.

Після проголошення СРСР 30 грудня 1922 р. і входу до його складу радянської України з формально-юридичної точки зору міжнародна правосуб'єктність Української радянської держави не припинилась, позаяк УСРР у Союзній державі формально зберегла свій суверенітет, отримавши конституційно затверджене право на вихід з СРСР. Проте голова уряду і нарком у закордонних справах УСРР Х. Раковський, який у 1922 – першій половині 1923 рр. наполегливо відстоював зовнішньополітичні прерогативи УСРР [6], у листі до представників Польщі, Німеччини, Чехо-Словаччини і

Австрії від 13 липня 1923 р. повідомив про згортання міжнародної діяльності уряду УСРР у зв'язку з її входженням до складу СРСР. Це означало, що "міжнародні стосунки Союзу, включаючи Українську Соціалістичну Радянську Республіку..., а також його зовнішньоторговельні стосунки... будуть віднині здійснюватись через уповноважені на те... органи центральної влади Союзу. Згідно з зазначеним, – резюмував Х. Раковський, – Українська Соціалістична Радянська Республіка передала Союзові Соціалістичних Радянських Республік провадження всіх своїх міжнародних зносин, в тому числі переведення в життя всіх складених нею міжнародних договорів і угод" [16].

Повернення Україні статусу повноправного суб'єкта міжнародного права сталося завдяки проголошенню Верховною Радою України Акту про державну незалежність 24 серпня 1991 р. Міжнародне визнання України стало можливим й завдяки тому, що відповідно до правових норм та доктрин початку ХХ століття, які стосуються питання міжнародного визнання новопосталих державних утворень, радянська Україна у 1920-1922 рр. виступала суб'єктом міжнародного права. Підставою для такого твердження є ключове положення конститутивної теорії, згідно якої умовою, при якій вважається, що новий суб'єкт міжнародного права дійсно виник і став дієздатним, є визнання його іншими державами. Акт визнання обумовлює залучення нової країни до міждержавних зносин. Відповідно, визнана на початку 1920-х рр. десятьма країнами світу УСРР постала як суб'єкт міжнародного права. Її міжнародна правосуб'єктність реалізовувалася через укладання міждержавних угод, участь у міжнародних конференціях, а також через встановлення двосторонніх дипломатичних та консульських відносин. Підвалини, закладені міжнародною діяльністю Раднаркому УСРР у 1919-1922 роках, сприяли утвердженню міжнародно-правового статусу сучасної Української держави.

Н. Дорошко, д-р ист. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

УТВЕРЖДЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ УССР В 1919-1922 ГГ.

Использовав значительное количество источников, автор исследует процесс становления внешнеполитического ведомства советской Украины и утверждает, что в 1919-1922 гг. УССР выступала в качестве субъекта международного права.

Ключевые слова: легитимность, правосубъектность, Советская Украина, внешняя политика, международное признание, соглашение, мирный договор.

M. Doroshko, Doctor of History, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

UKRAINIAN SSR IN 1919-1922 AS A SUBJECT OF INTERNATIONAL LAW

Using a large number of sources the author explores the process of the formation of the Foreign Ministry of the Soviet Ukraine and states that USSR acted as a subject of international law in 1919-1922 years.

Keywords: legitimacy, international (legal) personality, Soviet Ukraine, foreign policy, international recognition, agreement, peace treaty.

УДК 94 (477)

В. Матвієнко, д-р ист. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ УСРР В СКЛАДІ СРСР У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Стаття висвітлює напружені сторінки з дипломатичного життя радянської України щодо територіального розмежування з РСФРР та іншими сусідніми республікам в складі СРСР у 20-30 роки минулого століття. Як висновок для сучасної української дипломатії визначається первинність національних інтересів суверенної державності над ідеями політичної доцільності мегаоб'єднань, адже в рамках СРСР справедливе територіальне розмежування на основі етнографічного принципу і економічної доцільності союзним центром щодо України у багатьох спірних питаннях не дотримувалося.

Ключові слова: кордон, територіальне розмежування, Українська СРР, етнічна територія, союзна республіка.

"Незалежна Україна змінює всю геополітичну карту Європи. Її поява – одна з трьох найбільших геополітичних подій ХХ століття. Перша подія – розпад у 1918 році

Список використаних джерел

- Будков Д. Міжнародно-інформаційна діяльність УСРР (1917 – 1923 рр.) / Д. Будков // Україна дипломатична: Науковий щорічник. – К., 2003. – Вип. 3. – С. 306 – 326.
- Василенко В.А. Українська РСР у сучасних міжнародних відносинах (правові аспекти) / В.А. Василенко, І.І. Лукашук. – К.: Вид-во політичної літератури України, 1974. – 85 с.
- Василенко В.А. Правові аспекти участі Української РСР у міжнародних відносинах / В.А. Василенко. – К.: Політвидав України, 1984. – 207 с.
- Веденєєв Д. Нігілізм тут недоречний. Історія дипломатичної служби Радянської України 1917 – 1923 років / Д. Веденєєв // Політика і час. – 2001. – №6. – С.88 – 95.
- Дорошко М. Дипломатія Радянської України у 1917-1923 рр.: головні дійові особи / М. Дорошко // Україна дипломатична. Науковий щорічник. – Вип. VIII. – К., 2007. – С.127-145.
- Дорошко М.С. Діяльність уряду УСРР у відстоюванні зовнішньополітичних прерогатив республіки (1922-1923 рр.) / М.С. Дорошко // Україна дипломатична – 2010. Науковий щорічник. – Випуск XI. – К., 2010. – С. 462-479.
- Історія Радянської Конституції в декретах і постановах Радянського уряду (1917 – 1936). – К., 1937. – 657 с.
- Корецький В.М. Міжнародно-правова суб'єктність Української РСР / В.М. Корецький // Українська Радянська Енциклопедія. – К., 1965. – Т. 17. – С. 627.
- Кульчицький С.В. Як вирішувалося "українське питання" (Чи була радянська Україна в 1917 – 1922 рр. незалежною?) / С. Кульчицький // Політика і час. – 1994. – № 9. – С. 64 – 70; № 10. – С. 69 – 74; № 11. – С. 66 – 72.
- Карр Э. История Советской России: В 4 кн. – Кн.1 – Т. 1-2. – Большевицкая революция 1917-1923 / Э. Карр. – М.: Изд-во "Прогресс", 1990. – 768 с.
- Конт Франсис. Революция и дипломатия. Док. повесть о Христиане Раковском / Франсис Конт. – М.: Международные отношения, 1991. – 380 с.
- Лозинський М. Міжнародне право / М. Лозинський. – Полтава: Пролетар, 1931. – 212 с.
- Мережко О. Проблема міжнародної правосуб'єктності України [Електронний ресурс] / О. Мережко // Юридичний журнал. – 2009. – № 4. – Режим доступу // <http://www.justinian.com.ua/article.pfp?id=3189>
- Слюсаренко А.Г. Історія української конституції / А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. – К.: Т-во "Знання" України, 1993. – 191 с.
- Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 4. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 172-173.
- ЦДАВО України. – Ф. 4. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 42.
- Юрченко Олександр. Українсько-російські стосунки після 1917 року в правовому аспекті / Олександр Юрченко. – Мюнхен: Б.В., 1971. – 402 с.

Надійшла до редколегії 05.06.13

Австро-Угорської імперії. Друга – поділ Європи у 1945 році на два блоки. Поява незалежної України може вважатись третьою подією, оскільки знаменувала кінець